

Pagina 1
www.verkeersongeval.nl

Pagina 3
NPP-aanbeveling Huishoudelijke Hulp

Pagina 5
PIV-Overeenkomst
Buitengerechtelijke Kosten

Pagina 8
'Witmarsumer Merke': aansprakelijkheid tijdens sport en spel

Pagina 11
Levensverzekeringsuitkeringen
smartengeld en overlijdensschade?

Pagina 13
Het verhaal van letselschade

Pagina 15
Column

Pagina 16
Agenda

Jaargang 7, november 2004

Stichting Personenschade

Instituut van Verzekeraars

Neutrale informatie verkeersslachtoffers verbetert letselschaderegeling

Website

Voor wie vreest dat het poldermodel in zijn geheel niet meer bestaat, heb ik een geruststellende boodschap. Aan degenen die denken dat we binnen het Nationaal Platform Personenschade (NPP) alleen maar praten, deel ik mee dat we juist prachtige resultaten bereiken: www.verkeersongeval.nl!

Het moet allemaal beter, sneller, transparanter in de letselschadeafhandeling. Onderzoeken en expertmeetings wijzen uit dat een goede informatievoorziening en betere communicatie tussen alle betrokken partijen veel kou uit de lucht haalt en bijdraagt tot de gewenste resultaten. Gezien de veelheid van letselschadeonderwerpen en de complexiteit daarvan, heeft het NPP er vooralsnog voor gekozen zich te concentreren op de gevolgen van verkeersongevallen.

TNO

Het NPP heeft door TNO laten onderzoeken hoe de verbetering van informatie naar het verkeersslachtoffer toe vorm moest krijgen. Het NPP dacht daarbij aan een 1-loketfunctie, zodat verkeersslachtoffers via één kanaal aan relevante informatie over de eigen situatie kunnen komen. TNO adviseerde het NPP om eerst een website en daarna (bij gebleken behoefte) een *call center* in te richten. Als laatste fase kan eventueel gedacht worden aan inloopcentra.

Content

De NPP-werkgroep Content is in juli 2003 van start gegaan met het vullen van de site. De centrale vraag was

Mevrouw drs. C. Blom-de Ruiter
Secretaris Nationaal
Platform Personenschade

aan welke informatie het verkeersslachtoffer behoefte heeft.

Alle deelnemers aan het NPP hebben hun steentje bijgedragen, door specialisten op hun gebied tijd vrij te laten maken om *content* te schrijven voor de site. Zo ontstond de grootste Nederlandse on line vraagbaak met antwoorden op vragen over medische, juridische, sociale en financiële zaken in relatie tot een verkeersongeval. Bovendien zijn er veel verwijzingen naar andere relevante websites in verwerkt.

Het NPP behandelt geen individuele dossiers. Een goede verwijzing naar betrouwbare specialisten is dan ook van groot belang.

Panel

Gedurende dit proces werden we kritisch gevolgd door een >

panel van ervaringsdeskundigen. Verkeersslachtoffers, hulpverleners en intermediairs gaven hun mening over de teksten en over de opbouw van de site. Deze moest op twee manieren goed toegankelijk zijn. Niet alleen door een logische opbouw van de site, maar ook door informatie die goed te begrijpen is, hoewel ze door experts is geschreven.

Vanuit het panel hebben we groen licht gekregen. Het NPP heeft er eveneens unaniem mee ingestemd. Het NPP is er in geslaagd om op www.verkeersongeval.nl neutrale en betrouwbare informatie te verstrekken aan verkeersslachtoffers, zonder dat er een commercieel oogmerk achter zit.

Neem zelf de proef op de som!

Feiten en cijfers

Jaarlijks worden meer dan 250.000 personen medisch behandeld als gevolg van een verkeersongeval. Zij wor-

den behandeld door de huisarts, op een afdeling voor spoedeisende hulp, opgenomen in een ziekenhuis of zij overlijden aan de gevolgen.

Kerncijfers (slachtoffers/jaar)

Onderwerp	Aantal	Bron
Verkeersdoden	1.088	Adviesdienst Verkeer en Vervoer (AVV) 2003, Rijkswaterstaat
Ziekenhuisgewonden	18.420	AVV 2002
Spoedeisende hulp	91.000	AVV 2002
Behandeling door huisarts	73.000	2004 - Ongevallen en Beweging in Nederland (OBiN) 2000-2003, v/h Ongevallen in Nederland, in opdracht van Stichting Consument en Veiligheid
Overige medische behandelingen	75.000	OBiN 2000-2003
Ongevallen met alleen materiële schade	1.400.000	Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid (SWOV) 1997

NPP-aanbeveling Huishoudelijke Hulp bij verkeersongevallen

Een nieuwe aanbeveling

Na de aanbeveling inzake kilometer- en ziekenhuisdaggeldvergoeding van het Nationaal Platform Personenschade (NPP) komt het NPP nu met de aanbeveling inzake een genormeerde vergoeding voor huishoudelijke hulp.

De bedoeling hiervan is om de eerste fase van de letselschaderegeling te versoepelen, waardoor de schaderegeling transparanter en sneller verloopt.

Vooraf in de eerste fase na een ongeval wordt de benadeelde geconfronteerd met veel zaken die direct geregeld moeten worden. Met name geldt dat voor hulp in de huishouding in het geval dat de benadeelde door het ongeval niet zelf meer de huishoudelijke werkzaamheden kan verrichten. In dat geval is hulp door derden direct noodzakelijk. Veelal is via de reguliere thuiszorginstellingen huishoudelijke hulp niet direct te leveren en is de betrokken persoon aangewezen op hulp van familie, vrienden of kennissen. Niet altijd is duidelijk welke kosten er worden gemaakt en bovendien zijn deze kosten ook moeilijk aan te tonen. Om discussies over de vergoeding van de kosten voor deze verleende zorg te voorkomen zijn er normbedragen voor huishoudelijke hulp afgesproken.

Dat biedt zekerheid voor de benadeelde. De verzekeraar die belast is met de schaderegeling kan direct handelend optreden. Als vast staat dat er een behoefte is aan huishoudelijke ondersteuning door derden en deze hulp door familie, vrienden of kennissen wordt verleend, dan kan de letselschadebehandelaar van de verzekeraar ook direct duidelijkheid verschaffen over de vergoeding voor deze hulp aan de hand van de onderhavige aanbeveling en deze schadepost door middel van een adequaat voorschot vergoeden. Dit is geheel in lijn met de in de NPP-richtlijn Licht Letsel aangegeven methode voor afwikkeling licht letsel bij verkeersongevallen.

Afbakening van de aanbeveling huishoudelijke hulp

Deze aanbeveling ziet op het verrichten van huishoudelijke werkzaamheden, zoals schoonmaakwerkzaamheden, koken, boodschappen doen, verzorging van inwonende kinderen en huisdieren etc. door niet professionele hulpverleners. Dit zullen vaak gezins- of andere familieleden, kennissen of vrienden zijn.

L.P.S. Hefting

Aegon Schade

Deze hulp is uitsluitend gericht op huishoudelijke activiteiten en dat sluit hulp bij persoonlijke verzorging en algemene dagelijkse levensverrichtingen van de benadeelde uit. Voor het laatste is professionele hulp noodzakelijk in de vorm van verzorgende en verplegende activiteiten. Ook het bieden van professionele kinderopvang valt niet onder deze aanbeveling, omdat dit niets uitstaande heeft met het verrichten van huishoudelijke taken.

De aanbeveling inzake vergoeding voor huishoudelijke hulp is beperkt tot maximaal een periode van zes weken gedurende welke periode nog geen professionele hulp via de reguliere thuiszorginstellingen geregeld is. Het gaat daarbij om een overbruggingsperiode en dat betekent dat niet per se gedurende deze zes weken de genormeerde vergoeding van kracht is. Als er binnen deze zes weken professionele hulp is geregeld, dan is de aanbeveling vanaf het moment van inschakeling van professionele hulp niet meer van toepassing. Vanaf dat moment wordt bij de vergoeding van de kosten voor huishoudelijke hulp van de concrete situatie uitgegaan.

Overigens, wanneer de verwachting is dat de behoefte aan hulp van langdurige aard zal zijn - hetgeen niet onder deze regeling valt - kan het nuttig zijn een arbeidsdeskundige in te schakelen.

Genormeerde vergoedingen

Er is een genormeerde weekvergoeding naar redelijkheid en billijkheid vastgesteld van 112 respectievelijk 168 voor zover de benadeelde niet in staat is tot enige vorm van huishoudelijk werk. De eerste vergoeding betreft de situatie dat er geen kinderen zijn. Voorzover er wél inwonende kinderen (één kind volstaat) zijn, geldt het hoogste bedrag.

Als de benadeelde slechts ten dele is aangewezen op huishoudelijke hulp bedragen de weekvergoedingen 80 respectievelijk 96. Ook hierbij geldt het onderscheid zonder of met inwonende kinderen.

Een en ander betekent niet dat de vergoeding ook altijd in een veelvoud van weken verleend moet worden. Een week >

vervolg van pagina 3

wordt gelijkgesteld aan zeven dagen en daarom kan - naar gelang het aantal dagen dat hulp is verleend - ook een evenredig deel worden vergoed.

Tenslotte

Deze aanbeveling is vanuit de werkgroep Normering van het NPP tot stand gekomen en daarbij is de brede achterban van het NPP geraadpleegd. Met alle reacties is daarbij zoveel mogelijk rekening gehouden. Inmiddels is de aanbeveling op 1 november 2004 van

kracht geworden voor ongevallen die na deze datum hebben plaatsgevonden.

Uiteraard geldt ook voor deze aanbeveling dat hiermee in de praktijk ervaring moet worden opgedaan. Evenals de aanbeveling inzake de kilometer- en ziekenhuisdaggeldvergoeding is de verwachting dat deze nieuwe richtlijn een breed draagvlak zal krijgen.

Deze en andere aanbevelingen c.q. richtlijnen van het NPP kunt u vinden op www.npp.nl.

Aanbeveling Huishoudelijke Hulp

Definities

Huishoudelijke hulp

De behoefte aan huishoudelijke ondersteuning door derden, bestaande uit activiteiten als schoonmaakwerkzaamheden, koken, boodschappen doen, verzorging van (kleine) kinderen etc., met uitzondering van de zelfredzaamheid, zoals hieronder omschreven.

Zelfredzaamheid

Persoonlijke verzorging en algemene dagelijkse levensverrichtingen. De zelfredzaamheid valt niet onder de norm Huishoudelijke hulp.

Afbakening van de aanbeveling:

1. Het gaat om mantelzorg (zorg door familie, vrienden, kennissen).
2. Het gaat om acuut gewenste en verleende hulp in de huishouding voor werkzaamheden die vóór het ongeval door de benadeelde zelf werden verricht.
3. Het gaat om een overbruggingsperiode, van maximaal zes weken, waarin er nog geen professionele hulp geregeld is. Na de periode van zes weken wordt uitgegaan van de concrete situatie en is deze richtlijn niet meer van toepassing.

4. Geen verzorgende en verplegende taken.

5. Onder de aanbeveling vallen alle huishoudelijke taken, waaronder bijvoorbeeld het verzorgen van de kinderen, boodschappen doen en het verzorgen van huisdieren. Het bieden van professionele kinderopvang valt niet onder deze aanbeveling.

6. De weekvergoeding is naar redelijkheid en billijkheid vastgesteld. Periodiek wordt op basis van het prijsindexcijfer van het CBS bekeken of aanpassing van het normbedrag noodzakelijk is.

7. De aanbeveling gaat in op 1 november 2004 en is van toepassing op de ongevallen die na deze datum hebben plaatsgevonden.

Normbedragen huishoudelijke hulp per week

- Een week wordt gelijkgesteld aan zeven dagen
- De maximale periode waarvoor deze aanbeveling geldt is zes weken

	Categorie 1: Benadeelde is niet in staat tot enige vorm van huishoudelijk werk	Categorie 2: Overige situaties
Zonder inwonende kind(eren)	112 per week	80 per week
Met inwonende kind(eren)	168 per week	96 per week

Verzekeraars en belangenbehartigers aan de slag met PIV-Overeenkomst Buitengerechtelijke Kosten

In eerdere PIV-Bulletins - voor de eerste keer al in 2000 - hebt u kunnen lezen over het ontstaan en de voortgang van het PIV project Buitengerechtelijke Kosten. Hiermee is dit met stip het langst lopende project uit de geschiedenis van het PIV geworden. Zowel de fase van onderzoek als het overleg tussen verzekeraars en belangenbehartigers over de inhoud van de overeenkomst heeft langer geduurd dan aanvankelijk was voorzien. Maar na al die tijd is een overeenkomst tot stand gekomen waarin beide partijen zich kunnen vinden.

Jaarlijks zal een evaluatie plaatsvinden teneinde eventuele knelpunten zoveel mogelijk weg te nemen.

Uitgangspunt

De buitengerechtelijke kosten vormen in veel letselzaken een discussiepunt. Het PIV heeft gezocht naar een vorm van normering om de discussies te verminderen. Als uitgangspunt voor de regeling moest dienen dat deze:

- bewerkstelligde dat de redelijke kosten worden vergoed;
- aanvaardbaar was voor de betrokken partijen (belangenbehartigers en verzekeraars); en
- gebaseerd was op een eenvoudig te hanteren model.

Korte historie

Door Cunningham Boschman is bij een aantal verzekeraars een grootscheeps dossieronderzoek (± 1.000 dossiers) gedaan. Op basis van de verkregen gegevens heeft Moret, Ernst & Young in 1998 een regressieonderzoek uitgevoerd. Hieruit bleek dat er een relatie bestaat tussen de hoogte van de aan de benadeelde betaalde schadevergoeding en de hoogte van de buitengerechtelijke kosten. Gezien de omvang van het onderzoek en het feit dat de gegevens door empirisch onderzoek zijn verkregen, heeft het onderzoek een wetenschappelijk karakter. Op basis van de conclusies is een rekenkundige formule ontwikkeld. In de jaren 1999/2002 hebben verzekeraars samen met een aantal belangenbehartigers het model getest in de praktijk. Vervolgens is een PIV projectgroep Buitengerechtelijke Kosten gevormd, bestaande uit verzekeraars en belangenbehartigers.

De projectgroep is om de tafel gaan zitten, om te bezien of zij overeenstemming konden bereiken over een genor-

*Mevrouw mr. M. Volker,
namens de
PIV Projectgroep
Buitengerechtelijke
Kosten*

meerde vergoeding en over de kwaliteitsvereisten die aan deze vergoeding verbonden zouden moeten worden. Ook het Centrum voor Verzekeringsstatistiek (CVS) was bij dit overleg betrokken. Het overleg heeft ertoe geleid dat het CVS de gevonden formule heeft aangepast. Als uitwerking van de formule is een tabel gemaakt waarin direct is af te lezen welk bedrag aan buitengerechtelijke kosten is verschuldigd bij een bepaalde schadevergoeding. Ook over de randvoorwaarden zijn partijen het eens geworden. Dit alles heeft uiteindelijk geresulteerd in de PIV-Overeenkomst Buitengerechtelijke Kosten.

Inhoud van de PIV-Overeenkomst Buitengerechtelijke Kosten in het kort

Tabel

De kern van de overeenkomst buitengerechtelijke kosten is de vergoeding van de kosten op basis van een tabel. Uitgangspunt bij het hanteren van de tabel is dat de vergoeding voor buitengerechtelijke kosten is gekoppeld aan het aan de benadeelde betaalde schadebedrag. Uit het genoemde onderzoek van Moret, Ernst & Young was gebleken dat de toename van de buitengerechtelijke kosten niet evenredig is aan de toename van de omvang van de schade. De buitengerechtelijke kosten nemen als percentage van de schade af naarmate de schade toeneemt. Dit is goed te verklaren, aangezien bij de aanvang van de schadebehandeling vaak dezelfde activiteiten van de zijde van de belangenbehartiger plaatsvinden, zoals een intake- >

gesprek, het opstellen van een schadestaat, het verzamelen van medische informatie en dergelijke. De gevonden relatie tussen schadebedrag en kosten is uit te drukken in een wiskundige formule.

De formule is uitgewerkt in een tabel. Bij ieder schadebedrag is het verschuldigde bedrag aan buitengerechtelijke kosten af te lezen. Eerder werd wel gesproken over een 'staffel', waarbij bedragen ingevuld en berekend konden worden. Gekozen is nu voor een eenvoudig af te lezen tabel.

De tabel geldt voor letselzaken in de sfeer van de WAM, AVP en AVB waarin de aansprakelijkheid geen punt van discussie (meer) is. De tabel geldt voor schadebedragen tussen 500 en 45.000. Het gaat hierbij uitsluitend om de personenschade van de benadeelde zelf. De bovengrens van 45.000 is gekozen, omdat uit het onderzoek is gebleken dat bij schadebedragen die hierboven liggen de kans op grote verschillen in uitkomst bestaat, waardoor het totaal van de genormeerde buitengerechtelijke kosten sterk kan afwijken van hetgeen als redelijk geachte kosten vergoed zou moeten worden. De in de tabel genoemde bedragen worden jaarlijks aangepast aan de hand van de looninflatie.

Doordat de buitengerechtelijke kosten zijn gerelateerd aan de te vergoeden schadebedragen van de tabel, is eigen schuld zodoende verdisconteerd.

Kosten naast de tabel

Naast de in de tabel genoemde bedragen moeten onder meer worden vergoed: medische verschotten, kosten van andere deskundigen, kosten van actuariële berekeningen, extra kosten vanwege activiteiten met betrekking tot reïntegratie en kosten die betrekking hebben op het oplossen van de aansprakelijkheidsvraag.

Tevens kan de verzekeraar extra kosten verschuldigd zijn, indien termijnen die zijn genoemd in Bedrijfsregeling 15 en/of de NPP-richtlijnen worden overschreden en hieruit voor de belangenbehartiger extra werkzaamheden voortvloeien. De verzekeraar is ook extra kosten verschuldigd, indien de verzekeraar een onjuist standpunt heeft ingenomen en de belangenbehartiger hierdoor extra werkzaamheden heeft moeten verrichten.

De extra kosten zullen op basis van art. 6:96 BW worden vergoed volgens het uurtarief van de belangenbehartiger.

Betaling

De verzekeraar betaalt de buitengerechtelijke kosten binnen drie weken na ontvangst van de declaratie. De definitieve afrekening hiervan geschiedt aan de hand van de tabel, nadat een eindregeling van de schade tot stand is gekomen. Indien de verzekeraar aan voorschotten minder

heeft betaald dan volgens de tabel is verschuldigd, betaalt de verzekeraar een aanvullend bedrag. Het kan ook zo zijn dat door de verzekeraar conform de tabel te veel is betaald. In dat geval betaalt de belangenbehartiger dit terug.

Zaken boven € 45.000

Voor zaken waarop de tabel niet van toepassing is, dus zaken met een belang dat groter is dan 45.000 en zaken die beroepsziekten en medische aansprakelijkheid betreffen, is overeengekomen dat de verzekeraar de declaratie binnen drie weken betaalt en dat achteraf de redelijkheid van de kosten wordt getoetst op basis van art. 6:96 BW. Voorwaarde is wel dat er overeenstemming bestaat over de aansprakelijkheid.

Proces en kwaliteit

In de overeenkomst zijn voorts afspraken vastgelegd over het proces en de kwaliteit van de schaderegeling. Partijen zijn overeengekomen dat zij Bedrijfsregeling 15 en de NPP-richtlijnen naleven en dat de schadebehandeling geschiedt door gekwalificeerde behandelaars. Voor eventuele geschillen is er een bespreekregeling en - als partijen er niet uitkomen - een geschillencommissie.

Wie doen er mee?

Aansprakelijkheidsverzekeraars

Van de kant van verzekeraars doen in elk geval mee:

- Achmea (Achmea Personenschade, Avéro, FBTO, Levob)
- AEGON
- Allianz (Royal Nederland, Zwolsche Algemeene)
- Delta Lloyd
- Fortis ASR (AMEV, Europeesche, Stad Rotterdam, Woudsend)
- Generali
- De Goudse (inclusief Algemene Zeeuwse)
- Interpolis
- Klaverblad
- London
- Nationale-Nederlanden
- Nieuwe Hollandsche Lloyd
- Onderlinge Verzekering Overheid
- Rialto
- Turien & Co. (Alpina)
- Waarborgfonds
- ZLM

vervolg van pagina 6

Belangenbehartigers

Van de kant van de belangenbehartigers doet het grootste deel van de bij de Nationale Letsel Telefoon aangesloten bureaus mee; op dit moment in elk geval:

- Berntsen Mulder Claimcare
- Claim Settlement Schaderegeling
- Cuijk Expertisebureau Van
- Drost, Letselschadebureau
- Mooyman & Partners
- Ottenschot Letselschadespecialisten
- Tijbout, Expertise en Schaderegelingsbureau
- Weggemans Personenschade Adviseurs
- Zuid Personenschaderegeling, Letselbureau

Andere - niet bij de NLT aangesloten bureaus - kunnen zich uiteraard ook aanmelden bij het PIV om als deelnemer aan de PIV-Overeenkomst te worden geregistreerd. Individuele verzekeraars kunnen dan contact opnemen met de nieuwe deelnemer om een overeenkomst met hem te sluiten.

Bureau Slachtofferhulp Nederland en Stichting De Ombudsman positief

Slachtofferhulp Nederland en Stichting De Ombudsman hebben zich positief uitgelaten over het gezamenlijke initiatief van verzekeraars en belangenbehartigers. Beide organisaties bekijken de overeenkomst uiteraard vanuit een andere invalshoek dan verzekeraars en belangenbehartigers, namelijk die van de benadeelde zelf. Van hun kant zien zij voordelen in de overeenkomst, indien dit tot gevolg heeft dat minder wordt gediscussieerd over de kosten, waardoor de schaderegeling soepeler verloopt. Slachtofferhulp Nederland heeft aangegeven graag bij de ontwikkelingen betrokken te blijven.

Bilaterale overeenkomsten

Het PIV heeft een belangrijke rol gespeeld bij de totstand-

koming van de overeenkomst, maar het is nu aan de individuele verzekeraars en belangenbehartigers om met elkaar in contact te treden en bilateraal een overeenkomst te sluiten. Het PIV speelt bij de overeenkomst een coördinerende en registrerende rol.

Ervaring opdoen en evalueren

Nu het voorbereidende werk erop zit, kan in de praktijk ervaring opgedaan worden met de overeenkomst. Met de overeenkomst denken het PIV, de bij het project betrokken verzekeraars en de belangenbehartigers een stap in de goede richting te zetten ten aanzien van de vergoeding van de buitengerechtigde kosten. In de praktijk moet blijken of de overeenkomst ook echt aan die verwachting voldoet. Heel belangrijk is dat jaarlijks een evaluatie plaats vindt, waarbij de knelpunten - die ongetwijfeld zullen opduiken - zoveel mogelijk weggenomen kunnen worden. Sommigen zijn wellicht van mening dat de normering niet ver genoeg gaat en dat er nog te veel ruimte is voor discussie; anderen vinden misschien dat de vergoeding te veel van tevoren is vastgelegd. Hoewel er ongetwijfeld punten in de overeenkomst staan waar men verschillend over kan denken, is het PIV blij dat verzekeraars en belangenbehartigers door hun deelname aan de overeenkomst de intentie hebben uitgesproken dat zij bereid zijn te werken aan een oplossing voor de als probleem ervaren schadepost buitengerechtigde kosten.

De praktijk zal moeten leren of met de overeenkomst het uiteindelijke doel wordt bereikt, namelijk het verminderen van de discussie over buitengerechtigde kosten. Eventuele punten die in de praktijk problemen opleveren, kunnen bij de evaluatie worden meegenomen en worden verbeterd. Verzekeraars en belangenbehartigers zijn door deelname aan de overeenkomst immers blijvend met elkaar in gesprek.

'Witmarsumer Merke': hoe het verder ging met de aansprakelijkheid tijdens sport en spel

Hof Arnhem 7 september 2004, rolnr. 2003/582 n.g. (De Vries/Hettinga en Ypma)

*Mevrouw mr. C.P.W.M.
Mathijssen
Interpolis Schade*

Inleiding

In vervolg op het door de Hoge Raad 28 maart 2003 gewezen Bottefeart-arrest - NJ 2003, 718 - heeft Hof Arnhem in bovengenoemde uitspraak na beoordeling van de feiten in het licht van de door de Hoge Raad geformuleerde vragen geen aansprakelijkheid van de schadeveroorzakers ten opzichte van de benadeelde aangenomen. De Hoge Raad had in zijn arrest aanwijzingen gegeven voor het beantwoorden van de vraag wanneer gedragingen nog vallen binnen het kader van sport- en spel. Het belang van het antwoord op die vraag ligt daarin dat het toebrengen van letselschade binnen dat kader minder snel onrechtmatig is dan buiten dat kader. Tezamen met nog enkele rechterlijke uitspraken op dit terrein heeft collega Blondeel deze uitspraak eerder becommentarieerd in PIV-Bulletin 2003, 4.

Terugblik op de feiten

Het ging om een georganiseerde hinderniswedstrijd, die op een jaarlijks terugkerend marktevenement in Wûnseradiel aan de Bottefeart werd gehouden. De deelnemers aan de wedstrijd moesten, hangende aan een katrol naar het midden van de Bottefeart zweven en de katrol dan loslaten, om te landen op een drijvend plateau. Vervolgens dienden zij over drijvende platen naar de overkant van het vaarwater te lopen naar een kanosteiger, waar zij een bel moesten luiden. Dit alles moesten de deelnemers zo snel mogelijk doen, zonder daarbij nat te worden.

Als laatste deelnemer slaagde De Vries erin de overkant droog te bereiken, maar Hettinga en Ypma niet. Hoewel De Vries zich daartegen verzette, hebben zij De Vries, die juist de bel had geluid, daarna vanaf de kanosteiger in het water gegooid. Bij de val heeft hij zijn linkerbeen verwond aan een voorwerp dat zich onder water in de bodem van de Bottefeart bevond. Hij stelde Hettinga en Ypma aansprakelijk voor zijn schade. De rechtbank wees de vordering af, maar het hof in eerste instantie wees haar toe.

Hoge Raad

In het Bottefeart-arrest van Hof Leeuwarden redeneerde het hof dat het spel was afgelopen op het moment dat de deelnemer de hindernisbaan had voltooid en de bel had geluid. Vanaf dát moment zouden de activiteiten, waaronder het in het water gooien geen deel meer uitmaken van het spel. De vraag of het in het water gooien dan onrechtmatig zou zijn, zou vervolgens moeten worden beantwoord aan de hand van de gewone (strengere) zorgvuldigheidsnormen. De Hoge Raad dacht daar anders over. Hij stelde vast dat er sprake was van een sport- en spelsituatie. Het spel was in feite niet afgelopen nadat de deelnemer de bel had geluid. Ook de korte periode daarna, waarin de "droge" deelnemers nog in het water konden worden gegooid, wordt geacht tot het spel te behoren. Daarnaast was De Vries als deelnemer aan het spel op de hoogte van deze voortzetting van het spel en kon hij er dus rekening mee houden dat hij 'slachtoffer' werd om - ondanks het feit dat hij droog de kanosteiger had weten te bereiken - alsnog in het water te belanden.

Het hof concludeerde dat De Vries niet in het water wilde worden geduwd, omdat hij zich daartegen verzette en dat daarmee het onzorgvuldige gedrag van Hettinga en Ypma zou vaststaan. De Hoge Raad overwoog dat het feit dat De Vries tegenstribbelde normaal gesproken - dus buiten een sport- en spelsituatie - serieus moet worden genomen, maar nu dit tegenstribbelen in het kader van het spel plaatsvond, mochten Hettinga en Ypma dit als onderdeel van het spel beschouwen en handelden zij op die grond niet onrechtmatig.

Hof Leeuwarden hanteerde volgens de Hoge Raad terecht als uitgangspunt dat niet reeds de enkele mogelijkheid van een ongeval, als verwezenlijking van aan een bepaald gedrag inherent gevaar, dat gedrag onrechtmatig maakt. Zodanig gevaarscheppend gedrag is slecht onrechtmatig, indien de mate van waarschijnlijkheid van een ongeval (het oplopen van letsel door toedoen van een ander) als gevolg van dat gedrag zo groot is, dat de dader zich naar maatstaven van zorgvuldigheid van dat gedrag had moeten onthouden. Zie HR 9 december 1994, NJ 1996, 403 (Zwiepende tak).

De Hoge Raad vond het zonder nadere toelichting onbegrijpelijk dat het hof oordeelde dat Hettinga en Ypma De Vries niet in het water hadden moeten gooien, omdat het zeer waarschijnlijk was dat De Vries daarbij letsel zou oplopen. Het hof had daarbij namelijk moeten betrekken dat partijen daarvoor nog met elkaar gewedijverd hadden, hetgeen van belang is bij de beoordeling van de vraag welke gedragingen De Vries in die situatie in redelijkheid van Hettinga en Ypma moest verwachten.

Teneinde te kunnen beoordelen of Hettinga en Ypma zich jegens De Vries voldoende zorgvuldig hebben gedragen heeft de Hoge Raad de zaak verwezen naar Hof Arnhem en daarbij de volgende vragen geformuleerd:

- a) de vraag of het feit dat Hettinga en Ypma De Vries in het water hebben gegooid, op het moment waarop zij dat deden (nog) in de lijn der verwachtingen lag, mede gezien het feit dat De Vries zich daartegen heeft verzet en
- b) of dit als een gevaarlijke gedraging viel aan te merken, gelet op de mate waarin zij ermee rekening dienden te houden dat op de bodem van het water ter plaatse gevaarlijke obstakels aanwezig waren.

Hof Arnhem

In deze procedure komen de volgende feiten, die van belang zijn voor beantwoording van de door de Hoge Raad geformuleerde vragen, vast te staan:

- Hettinga, Ypma en De Vries waren allen deelnemers aan de wedstrijd met spelelement;
- Van deze genoemde personen bereikte alleen De Vries droog de overkant;
- Het spel maakte onderdeel uit van festiviteiten en was gericht op vermaak van het publiek, omdat de deelnemers ongewild in het water zouden kunnen belanden;
- Hettinga, Ypma en De Vries waren ten tijde van het ongeval reeds jaren kameraden, die deel uitmaakten van de Stichting, die ieder jaar de activiteiten van de 'Witmarsumer Merke' organiseerde;
- Hettinga, Ypma en De Vries maakten deel uit van het

comité dat de wedstrijd heeft voorbereid. Hettinga en Ypma behoorden tevens tot de personen die de wedstrijd hadden opgebouwd.

Het hof stelt vast dat De Vries er redelijkerwijs rekening mee diende te houden dat hij uit balorigheid in het water kon worden gegooid: de wedstrijd had een speels karakter, gericht op het vermaak van het publiek. Het in het water vallen behoorde tot het vermaak. Zijn twee kameraden hadden een nat pak gehaald en hij niet. De aard van het spel lokt dit uit. De verwachting van De Vries, dat dit niet zou gebeuren, is daarbij niet van belang.

Over het zich verzetten door De Vries tegen de voorgenomen handeling van Hettinga en Ypma zegt het hof het volgende. De Vries stelt dat hij geen nat pak wenste te halen, omdat hij die dag nog andere festiviteiten diende te organiseren en niet vanwege het gevaar dat hij gewond zou worden bij het te water geraken. Het hof acht deze verwachting weinig aannemelijk, omdat het "droog blijven" niet zonder meer bij voorbaat in de lijn der verwachtingen ligt. Hij heeft niet van deelname aan het spel afgezien. Hij heeft voor zichzelf dan de verwachting gehad dat de kans dat hij door het te water geraken letsel zou oplopen, gering was.

Volgens het hof hadden Hettinga en Ypma in ieder geval De Vries niet in het water moeten duwen als zij wisten of behoorden te weten dat De Vries zich aldaar zou kunnen verwonden door zich in het water bevindende objecten. Uit de feiten blijkt dat tot het wedstrijdwater ook de plaats hoorde waar De Vries in het water was gegooid. Het wedstrijdwater was vlak voor de wedstrijd "oppervlakkig" gecontroleerd door de bodem van de vaart te dreggen met behulp van een hark en een dreghaak. Deze controle acht het hof voldoende. Het hof toetst de vaststaande feiten aan de eerder (door de Hoge Raad) omschreven maatstaf: *"De mate van waarschijnlijkheid dat De Vries een ongeluk zou oplopen doordat Hettinga c.s. hem ter plaatse in het water hebben gegooid was derhalve niet zo groot dat Hettinga c.s. zich naar maatstaven van zorgvuldigheid van dat gedrag hadden dienen te onthouden."*

Commentaar

Het oordeel van Hof Leeuwarden dat Hettinga en Ypma onzorgvuldig en dus onrechtmatig hadden gehandeld, omdat het in het water gooien tegen de wil van De Vries geschiedde, is in zijn algemeenheid onjuist. Het is alledaagse praktijk dat mensen buiten en meestal ook tegen hun wil worden geconfronteerd met de schadelijke gevolgen van andermans gedragingen. Daarmee is echter de onrechtmatigheid van die gedragingen nog niet gegeven. Een gedraging is pas onrechtmatig als er sprake is van een eenzijdige risicoverhoging aan de zijde van de schadever-

oorzaker. Dit is het geval indien gedrag op zodanige wijze het risico van schade verhoogt, dat betrokkenen dat gedrag over en weer niet van elkaar hoeven te verwachten. De feitelijke omstandigheden van de schadegebeurtenis zijn daarbij van belang. Alvorens tot een dergelijke conclusie te komen moest volgens de Hoge Raad dus worden onderzocht of het te verwachten viel dat De Vries in het water zou worden gegooid en hoe zijn verzet daartegen is geweest. Het hof is tot de conclusie gekomen dat van een eenzijdige risicoverhoging van de schadeveroorzakers geen sprake is geweest. Immers het verzet van De Vries was louter gericht op zijn eigen wens (letterlijk) geen nat pak te halen, omdat kennelijk voor het verkleden veel tijd verloren zou gaan, tijd die hij dringend nodig had bij de organisatie van andere binnen het kader van de Witmarsumer Merke vallende festiviteiten. Zijn verzet was niet gericht op het voorkomen van enig gevaar gewond te raken indien hij in het water terecht zou komen. Dit zou overigens ook merkwaardig zijn, want wellicht was het feit dat hij droog de kanosteiger had weten te bereiken toch al een meevaller en gebaseerd op "meer geluk dan wijsheid". Hof Leeuwarden had tot uitgangspunt genomen dat het in het water gooien van iemand risico's in zich bergt en dat dit voor eenieder kenbaar is of behoort te zijn. Daaraan had het hof toegevoegd dat de Nederlandse wateren per definitie niet geacht kunnen worden schoon te zijn en dat daardoor in de regel niet zichtbaar is wat zich in het water en/of op de bodem bevindt. Hieruit wordt vervolgens afgeleid dat ook indien er ter plaatse van het georganiseerde evenement oppervlakkig op obstakels wordt gecontroleerd, er hoe dan ook rekening gehouden moet worden dat overal in het water en/of op de bodem gevaarlijke voorwerpen achtergebleven kunnen zijn. Onder deze omstandigheden is de mate van waarschijnlijkheid van het oplopen van letsel als gevolg van het in het water gooien zo groot dat de schadeveroorzakers zich daarvan hadden moeten onthouden. Strikt doorgeredeneerd leidt dit - overigens niet juiste - oordeel tot de gevolgtrekking dat het

organiseren van evenementen op en om het water onrechtmatig is, omdat er altijd rekening mee gehouden moet worden dat het water vies is en de bodem bedekt met onzichtbare obstakels. Bovendien gaat het te ver om in algemene termen te spreken van Nederlandse wateren. Een vaart in Friesland is nu eenmaal niet per definitie gelijk te stellen met bijvoorbeeld de Amsterdamse grachten.

Voorts is van belang dat bij het bepalen van de norm, waaraan de gedraging wordt getoetst, ermee rekening dient te worden gehouden dat de betrokken personen voorafgaand aan het ongeval met elkaar aan een wedstrijd (met vermaakselement) hebben deelgenomen. Zij waren niet zomaar toevallige voorbijgangers. Dit aspect is wel degelijk belangrijk om te bepalen welke mate van zorgvuldigheid in deze situatie van Hettinga en Ypma mocht worden verlangd. De zorgvuldigheid van een gedraging en daarmee de vraag of iemand zich van een gedraging hoort te onthouden dient dus te worden beoordeeld aan de hand van de situatie waarin beide partijen - schadeveroorzakers en benadeelde - zich hebben begeven. Net zoals in het arrest 'Zwiepende tak' brengt de tussen partijen bestaande en door henzelf gecreëerde situatie mee dat zij risico's van elkaar hebben te verwachten. Indien het gevaar zich dan verwezenlijkt kan de benadeelde er zich niet op beroepen dat de ander zich van zijn gedraging had behoren te onthouden, omdat de mate van waarschijnlijkheid van een ongeval te groot was. Van belang is daarbij dat het onder deze specifieke omstandigheden niet gaat om de mate van waarschijnlijkheid van de schade, maar om de mate waarin partijen de gedragingen waaraan de schade mogelijk is verbonden, over en weer kunnen verwachten. Indien de gedraging, die de schade heeft veroorzaakt behoort tot het scala van gedragingen dat onder de gegeven omstandigheden als normaal of redelijk valt aan te merken, is zij niet onrechtmatig ten opzichte van de benadeelde. Zo ook P-G Hartkamp in zijn conclusie bij het Bottefeart-arrest. ■■■

Levensverzekeringsuitkeringen verrekenbaar met smartengeld bij overlijdensschade?

Rechtbank Den Bosch 27 oktober 2004, zaaknr. 91040/HA ZA 03-266, n.g., tussenvonniss

Inleiding

Sinds het Eagle Star arrest - HR 19 juni 1970, NJ 1970, 380 - geldt dat bij het vaststellen van de overlijdensschade met de uitkeringen van levensverzekeringen rekening mag worden gehouden.

Het Hof Amsterdam heeft in zijn arrest van 3 februari 2000 - Verkeersrecht 2000, 86 (Elvia/Smit) - echter gesteld dat verzekeringsuitkeringen tot het bedrag dat nabestaanden aan immateriële schade hebben geleden in beginsel buiten beschouwing gelaten kunnen worden. Dit leidt tot de consequentie dat er een lagere verrekenbaar voordeel overblijft. Een dag later - HR 4 februari 2000, NJ 2000, 600 (Kwidama/Raphael-Richardson) - wees de Hoge Raad echter een arrest waaruit (opnieuw) bleek dat een uitkering uit een levensverzekering op de behoefte in mindering moet worden gebracht. De vraag voor de praktijk was nu of er gewicht kan worden toegekend aan de uitspraak van het hof. Over deze problematiek handelt onderstaande uitspraak van de Rechtbank Den Bosch.

De feiten

De echtgenoot van benadeelde was in het ziekenhuis overleden door een verkeerd aangesloten beademingsmachine. Het ziekenhuis had aansprakelijkheid erkend. Buiten rechte lukte het echter niet tot overeenstemming over de omvang van de schade te komen en benadeelde ging tot dagvaarding over. Daarbij werd een schade van 61.008 gevorderd - op grond van een actuariële berekening - waarbij een levensverzekering van 16.424 buiten beschouwing werd gelaten. Benadeelde stelde de door haar geleden immateriële schade op dit bedrag. Subsidiar vorderde zij affectieschade voor een bedrag van 10.000, onder verwijzing naar het daarop betreffende wetsontwerp. Tenslotte vorderde zij de kosten van rechtsbijstand.

De beoordeling door de rechtbank

De rechtbank stelt voorop, onder verwijzing naar het hierboven vermelde arrest van de Hoge Raad van 4 februari 2000, "dat alle gunstige financiële omstandigheden de behoefte van de nabestaande kunnen beperken en dat daarmee uit dien hoofde ook bij de hem verschuldigde schadevergoeding rekening moet worden gehouden." Dit arrest is volgens de rechtbank in deze casus toepasbaar, omdat ook hier er sprake is van een levensverzekeringsuitkering waarmee een hypothecaire geldlening integraal was afgelost. De rechtbank acht het van belang dat volgens de Hoge

Mr. E. Lantinga

VVAA/Medirisk

Raad de wetgever bij een schade op grond van 6:108 BW bewust voor het rekening houden met een levensverzekeringsuitkering gekozen heeft.

Omstandigheden die tegen het oordeel van de Hoge Raad zouden kunnen pleiten vindt de rechtbank geen reden om de uitkering buiten beschouwing te laten. De rechtbank noemt in dat kader de omstandigheid dat 'lagere jurisprudentie', waarmee bedoeld wordt op het hierboven genoemde arrest van het Gerechtshof Amsterdam, zo'n uitkering buiten beschouwing had gelaten. Evenmin is van belang dat de uitspraak van de Hoge Raad van 4 februari 2000 in de rechtspraak kritisch was ontvangen of dat A-G Spier in zijn conclusie voor dat arrest aangaf dat er sterke argumenten waren om de oudere jurisprudentie (het Eagle Star arrest) te heroverwegen.

Tenslotte acht de rechtbank het niet van belang dat naar buitenlands recht bij de vaststelling van overlijdensschade geen rekening wordt gehouden met de uitkeringen van levensverzekeringen, of dat men aldaar een vergoeding van immateriële schade voor nabestaanden kent.

Vervolgens gaat de rechtbank expliciet in op de stelling van benadeelde dat de aan haar verstrekte levensverzekeringsuitkering aangemerkt moest worden als vergoeding van immateriële schade, en dat de uitkering om die reden bij begroting van de overlijdensschade buiten beschouwing moest worden gelaten. De rechtbank wijst dit van de hand op grond van de volgende overweging:

"Het stelsel van de wet brengt immers met zich mee dat nabestaanden in geval iemand met wie zij een nauwe en/of affectieve band hadden, overlijdt ten gevolge van een gebeurtenis waarvoor een ander jegens hem aansprakelijk is, geen >

vorderingsrecht geldend kunnen maken tot vergoeding van nadeel wegens het verdriet dat zij ondervinden als gevolg van dit overlijden ("affectieschade"). De rechter heeft niet de vrijheid om, vooruitlopend op een eventueel door de wetgever door te voeren wijziging van de wet op dit punt, een zodanige vergoeding toe te kennen (Hoge Raad 22 februari 2002, NJ 2002, 240)". (Kindertaxi-arrest)

Tevens wijst de rechtbank er op dat in het wetsvoorstel betreffende vergoeding van affectieschade geen terugwerkende kracht zal worden aangenomen. De rechtbank oordeelt daarom niet te zullen anticiperen op dit wetsvoorstel. Volgens de rechtbank staat het vorenstaande er aan in de weg om de verzekeringsuitkering in het kader van de overlijdensschade aan te merken als een geheel dan wel ten dele buiten beschouwing te laten vergoeding van affectieschade.

Na aldus een oordeel te hebben gegeven, onderzoekt de rechtbank of de redelijkheid en billijkheid nopen tot een andere beslissing. De rechtbank meent van niet, en voert daarvoor aan dat gesteld noch gebleken was dat het huidige inkomen van benadeelde (bestaande uit inkomsten uit arbeid, een ANW-uitkering en een weduwepensioen) dermate was teruggelopen dat het naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar zou zijn dat de verzekeringsuitkering wordt meegenomen bij het bepalen van de hoogte van de overlijdensschade.

Daarbij is van belang dat het hier gaat om een levensverzekering waarmee de hypotheek werd afgelost. Hierdoor werd voor benadeelde immers de woning vrij van hypothecaire lasten. Daardoor is ook onjuist de stelling dat verrekening van de levensverzekeringsuitkering er toe leidt dat het ziekenhuis ten onrechte profiteert van de door benadeelde en haar man betaalde verzekeringspremies. Vervolgens gaat de rechtbank nog in op enkele deelposten waarmee de behoefte werd onderbouwd, en wordt geoordeeld dat het onjuist is om een Mercedes-Benz in slechts drie jaar af te schrijven, dat lang niet alle inboedelbestanddelen na verloop van tijd zullen moeten worden vervangen en dat buitenschilderwerk in de regel eens in de vijf jaar geschiedt.

Aldus komt de rechtbank tot de slotconclusie dat er in

casu geen sprake was van voor vergoeding in aanmerking komende overlijdensschade. Ook vergoeding van immateriële schade wordt van de hand gewezen.

In dit (tussen)vonnis wordt benadeelde voorts in de gelegenheid gesteld zich nader uit te laten over de kosten van rechtsbijstand. Vervolgens, na het eindvonnis, zal natuurlijk nog hoger beroep tegen deze uitspraak openstaan.

Commentaar

De rechtbank behandelde in deze uitspraak enkele rechtsvragen en zag geen reden te anticiperen op het wetsvoorstel affectieschade. Voor wat deze vraag betreft kon de praktijk echter ook reeds een beroep doen op het hierboven genoemde Kindertaxi-arrest.

Vervolgens kwam de vraag aan de orde of levensverzekeringsuitkeringen in het kader van een overlijdensschadeberekening buiten beschouwing dienen te blijven.

Onder verwijzing naar de uitspraak van de Hoge Raad van 4 februari 2000 werd deze gedachte afgewezen.

Tenslotte kwam de vraag aan de orde of deze levensverzekeringsuitkeringen, indien ze bij vaststelling van de overlijdensschade in aanmerking moeten worden genomen, verrekend mogen worden met affectieschade aan de zijde van de nabestaanden. Volgens de rechtbank is dat in zijn algemeenheid niet zo, en gaven de bijzondere omstandigheden van dit geval ook geen aanleiding om op grond van de redelijkheid en billijkheid anders te concluderen. Als bijzondere omstandigheden merkte de rechtbank in dit geval aan het feit dat het inkomen van benadeelde na het overlijden redelijk op peil was gebleven en het feit dat de levensverzekeringsuitkering bedoeld was ter aflossing van de hypotheek, waardoor benadeelde kon beschikken over een woning die vrij van hypotheeklasten was.

Mijns inziens is dit een alleszins redelijke uitspraak, gelet op het feit dat levensverzekeringen veelal worden afgesloten om nabestaanden te beschermen tegen kosten (hypothecaire lasten, begrafeniskosten) of een teruggang van het inkomen na overlijden (door het wegvallen van het inkomen van de overledene). Nu de afgesloten levensverzekering tot doel had uitsluitend materiële gevolgen weg te nemen, moet verrekening met immateriële schade onjuist worden geacht.

Het verhaal van letselschade; wegwijs in de juridische jungle

Recensie van het boek van mr. Raoul van Dort

Van Dort heeft een informatief boek geschreven, waarvan hij stelt dat het is bedoeld voor slachtoffers van personen-schade, hun naasten en andere geïnteresseerden.

Sommige onderwerpen zijn inderdaad gemakkelijk leesbaar voor het grote publiek, zoals 'Wat is schade?' (p. 33). Voor andere onderwerpen geldt dat niet, zoals 'De berekening van de schadevergoeding' (p. 104).

Over lang niet alle behandelde onderwerpen bestaat eenstemmigheid. Van Dort gaat zorgvuldig en genuanceerd met de materie om. Niettemin kan er over verscheidene passages in het boek verschillend worden gedacht. Ik noem er enkele.

Bij de vraag of de benadeelde verplicht is inzage te laten verstrekken in het volledige medische dossier (p. 43) vermeldt Van Dort niet het belang van de aansprakelijke partij om op de hoogte te geraken van de algehele gezondheidssituatie van de benadeelde, zeker als er toekomstschade wordt geclaimd.

Van Dort is bij afdoening ineens tegen toepassing van de beleggingsmethode (p. 113) vanwege de daling van de beurskoersen in de afgelopen jaren. Hij vermeldt echter niet dat het bij toekomstschade meestal over een lange periode gaat en dat de beleggingsrendementen over zo'n lange periode - ook als deze met beursdalingen gepaard gaat - statistisch gezien hoger zijn dan de gemiddelde rente van een spaartegoed.

Uitkeringen van ongevallenverzekeringen zou men niet met de schade mogen verrekenen, omdat het afsluiten van zo'n verzekering buiten de aansprakelijke partij omgaat en zelfs niets te maken heeft met aansprakelijkheid (p. 144). Deze argumentatie overtuigt niet want de argumenten gelden voor alle verzekeringen die de benadeelde afsluit. Toch kan men niet voor alle verzekeringsuitkeringen volhouden dat ze niet verrekend zouden mogen worden.

In geval van werkgeversaansprakelijkheid zou de uitkering van de ongevallenverzekering die de aansprakelijke werkgever ten behoeve van zijn werknemer heeft afgesloten, niet met de schade mogen worden verrekend (p. 144). Dit is een opvatting die zeker niet door iedereen wordt gedeeld.

De uitkering van een AOV-verzekering mag volgens Van Dort wel worden verrekend, maar de aansprakelijke partij zou dan de door de benadeelde in het verleden betaalde premies volledig moeten terugbetalen (p. 147). Van Dort

Mr. H.W.C. van Wees
Nationale-Nederlanden

vergeet daarbij dat de kans op arbeidsongeschiktheid voor rekening van een aansprakelijke derde ongeveer 1 % bedraagt en dat het risico van arbeidsongeschiktheid door oorzaken die voor het risico van de AOV-verzekerde zelf zijn, ongeveer 99 % bedraagt.

De opmerking, dat er bij schade wegens zelfwerkzaamheid een keuze bestaat tussen zwart te verrichten werkzaamheden en duurdere inschakeling van officiële bedrijven en dat de verzekeraar dan meestal zal kiezen voor de zwarte hulp (p. 105) is niet juist. Het is niet de aansprakelijkheidsverzekeraar, maar de betrokkene zelf die de keuze maakt voor de ene of de andere monteur, voor de zwarte of de witte hulp.

In het voorbeeld van de heffing inkomstenbelasting in box 3 (p. 85) mis ik de mogelijke toepasselijkheid van een vrijstelling.

Leuk vind ik de suggestie om een soort Michelin-gids met vermelding van belangenbehartigers op te zetten (p. 56). Van Dort is in zijn 182 pagina's dikke pocket redelijk volledig met het aantal behandelde onderwerpen. Toch vraag ik mij af, of het wel nodig is om in een voor het grote publiek gemaakte informatieve uitgave het zeldzame geval te behandelen van een jeugdige die volledig hulpbehoevend zal blijven en dan de stuwmeertheorie aan te halen (p. 139).

Van Dort gebruikt bijna steeds de term 'slachtoffer' en soms de term 'gelaedeerde'.

Het publiek verstaat onder 'slachtoffer' meestal een overledene (in nieuwsuitzendingen zegt men dat de orkaan twintig slachtoffers heeft geëist en dat er honderden

vervolg van pagina 13

gewonden zijn). Bovendien klinkt 'slachtoffer' nogal zielig; vergelijk 'de slachtofferrol'. Ik spreek liever over benadeelde, betrokkene of belanghebbende.

Een goede belangenbehartiger licht zijn cliënt voor over de schade en het schaderegelingstraject. In aanvulling op de mondelinge informatie kan de besproken pocket een nuttige rol spelen. Toch raad ik belangenbehartigers niet aan deze pocket cadeau te doen aan iedere personen-schade cliënt. Weliswaar probeert de pocket het publiek wegwijs te maken in de juridische jungle van de personen-

schaderegeling, maar voor menigeen is het waarschijnlijk toch te zware kost. Want als je niet gewend bent om lange en tamelijk ingewikkelde teksten te lezen, zal je het mijns inziens moeilijk volhouden het boek tot het einde toe te lezen. Het boek is wel een aanrader voor vakgenoten, zoals belangenbehartigers, schadebehandelaars en schaderegelers.

Het boek is in 2004 uitgegeven bij Pica (ISBN 9077671021).

Lodewijk de Wijkerslooth

Het belang van het slachtoffer weer centraal

De ontwikkelingen onder Paars II gaven reden tot zorg. Amerikaanse toestanden in de Nederlandse schadepraktijk werden al spoedig voorspeld. Daarna volgde een rumoerige periode met een voortgaande afbraak van het sociale zekerheidsstelsel. Dit gaat gepaard met een afnemend respect voor elkaar en elkaars opvattingen. Gemeenschappelijke waarden blijken nu opnieuw gedefinieerd en vastgesteld te moeten worden. De schaalvergroting en toegenomen diversiteit in culturen geeft voeding aan een gevoel van onzekerheid. Onder Balkenende II wordt de ingeslagen weg voortgezet, in het bijzonder door een verdere privatisering van de WAO. Alleen volledig arbeidsongeschikten komen nog in aanmerking voor een WAO-uitkering. Het arbeidsongeschiktheidsrisico zullen werkgevers en werknemers individueel kunnen verzekeren. Vanaf 2006 zal daarnaast mogelijk een afschaffing van werkgeversaansprakelijkheid plaatsvinden, gekoppeld aan een verplichte verzekering van het beroepsrisico van werknemers. Daarmee lijkt de situatie van voor de invoering van de WAO in 1968 te herleven met alle gevolgen van dien. Overigens is het de vraag of de wijzigingen in de WAO tot een verzwaring van de schadelast van verzekeraars zal leiden. Immers, door het regres zal veelal sprake zijn van een verschuiving van de bestaande last.

Dat beeld heeft bij Van Dort voeding gegeven aan de inhoud van zijn column in PIV-Bulletin 2004,7 waarin hij waarschuwt voor het gevaar dat oude tijden zouden kunnen herleven.

Het uitspreken van zorg over het mogelijk te verwachten gedrag van verzekeraars als reactie op het toenemende belang van slachtoffers bij volledige vergoeding door de aansprakelijke partij (lees: verzekeraar) spreekt *a prima vista* aan.

Uit de column maak ik op dat de zorg gebaseerd is op de gedachte dat het slachtoffer "om van de zaak af te komen" te snel een voorstel tot afkoop van de verzekeraar zal accepteren, zelfs als dat voorstel "apert te laag is" en zijn belangenbehartiger hem adviseert dat niet te doen. Hierbij bekruipt mij het gevoel dat de zorg zich mede dient uit te strekken tot de opstelling van belangenbehartigers.

Immers, het gedrag van verzekeraars wordt mede bepaald door het gedrag van de belangenbehartiger van slachtoffers.

De beleving van Van Dort past bij een methode van onderhandelen tussen wederpartijen, die standpunten uitwisselen en tegenargumenten ontwikkelen tegen het standpunt van de ander. Partijen geven daarbij zo

min mogelijk bloot om resultaat te boeken, wachten lang met het doen van concessies en schromen niet om de ander op het verkeerde been te zetten. De grondhouding van partijen is niet open, maar wantrouwend, gericht op aanval of verdediging, negatief en gespannen, zonder overzicht en gaat daarom vaak gepaard met een gebrek aan inzicht omtrent de (on)redelijkheid van bepaalde voorstellen. Die basishouding was onder meer herkenbaar in de schadepraktijk bij een verzekeraar tot begin jaren negentig van de vorige eeuw. De behandelaar was een vakbekwame en op verzekeringstechnisch gebied goed geschoolde persoon. Hij werd geacht het recht op uitkering van de claimant te controleren. De claimant werd beschouwd als tegenpartij, waarmee op basis van standpunten over schuldvraag en omvang van de schade werd onderhandeld.

Ik sta een andere benadering van het onderhandelingsproces voor.

Eerder heb ik er in Tijdschrift voor Vergoeding Personenschade - TVP 2000, 1 p. 6 - voor gepleit het belang van het slachtoffer weer centraal te stellen. Die gedachte komt voort uit een andere visie op de benadering van het slachtoffer in de schaderegelspraktijk. In die benadering worden het slachtoffer en zijn belang centraal gesteld. De grondhouding van beide partijen is in die situatie open en in de eerste plaats gericht op het opbouwen van een goede relatie en het helpen bij zo spoedig mogelijk herstel of de beperking van schade. In de praktijk betekent dit een pro-actieve opstelling van beide partijen. Daarbij zal bijvoorbeeld het spoedig kunnen hervatten van al dan niet aangepaste werkzaamheden een belang van beide partijen zijn. Daar waar bepaalde deelbelangen tegengesteld zijn, zoeken beide partijen naar creatieve oplossingen voor het probleem.

Voor een dergelijk constructief overleg, gericht op het bereiken van een optimaal resultaat voor het slachtoffer, is een voorwaarde dat

- de onderlinge relatie tussen alle bij de schaderegeling betrokken partijen is gebaseerd op vertrouwen;
- volledige duidelijkheid bestaat over relevante informatie;
- helderheid bestaat over de belangen van het slachtoffer;
- helderheid bestaat over de te volgen procedure; en
- partijen bereid zijn gezamenlijk tot een redelijke oplossing te komen.

Anders dan Van Dort zie ik in de huidige ontwikkelingen een uitgelezen kans voor partijen om nu werk te

maken van een nieuw model voor afwikkeling van personenschade. De gedragscode voor onderhandelen over personenschade is een van de vele initiatieven die daar mogelijk aan kunnen bijdragen. Kern van de zaak blijft naar mijn oordeel de bereidheid van partijen om afscheid te nemen van het achterhaalde model van onderhandelen gebaseerd op de uitwisseling van

standpunten tussen tegenpartijen als hierboven geschetst. Het is tijd om het belang van het slachtoffer als leidraad te nemen. Dat belang centraal stellen is naar mijn oordeel ook in het belang van verzekeraars. Daar past een andere methode van onderhandelen bij.

Lodewijk de Wijkerslooth, November 2004

De column is steeds op persoonlijke titel. Noch het PIV noch de Redactieraad zijn verantwoordelijk voor daarin geponeerde stellingen en/of visies. Een column bevat maximaal 600 woorden en de naam van de auteur wordt altijd vermeld. PIV Redactieraad.

Agenda

Instituut voor Milieuschade

10-12-2004, studiedag 'Van collectieve acties naar class actions; verhaal van massaschade op het terrein van milieu, letsel, aandelen', Faculty Club EUR, Rotterdam. Aan de hand van vier hoofdonderwerpen zullen sprekers vanuit verschillende rechtsgebieden hun mening over en ervaring met de collectieve actie belichten:

- Collectieve acties en beleggingsschade;
- Collectieve acties en letselschade;
- Collectieve acties en milieuaansprakelijkheid;
- Rechtseconomische aspecten van collectieve acties.

Sprekers:

- Prof. mr. J. M. van Dunné, hoogleraar Burgerlijk Recht, Handelsrecht en Burgerlijk Procesrecht, EUR - dagvoorzitter;
  - Mr. E. Bauw, Raad voor de Rechtspraak;
  - Mr. J. C. P. Ekering, Borsboom & Hamm Advocaten;
  - Mr. P. N. van Regteren Altena, Van Doorne;
  - Mr. L. J. Smale, Boekel de Nerée;
  - Mr. drs. L. T. Visscher, Rotterdam Institute of Law and Economics, Faculteit der Rechtsgeleerdheid;
  - Mr. J. H. M. Willems, Ondernemingskamer Hof Amsterdam; en
  - Mr. J. H. Lemstra, Pels Rijcken & Droogleever Fortuijn.
- Informatie: mevr. M. Lucas, lucas@frg.eur.nl, 010-4082661

Vermande Studiedagen

28-01-2005, 16e LSA-symposium 'Waarheidsvinding en privacy', Kurhaus, Scheveningen

Onderwerpen:

- Privacy en due process, verantwoord omgaan met privacybelangen in het letselschadeproces
- De rol van de rechter in het kader van de waarheidsvinding in letselschadezaken: leidend of lijdend?
- Reactie vanuit perspectief politiek, slachtoffer en verzekeraar
- Wat is waarheid?

Sprekers:

- Mr. D. H. M. Peeperkorn - waarnemend voorzitter Hof van Discipline, lid RvT, eerder letselschadeadvocaat en vice-president Hof Amsterdam;
- Prof. mr. W. D. H. Asser - hoogleraar Burgerlijk Procesrecht, RUL;
- Mevr. prof. mr. C. J. M. Klaassen - hoogleraar Burgerlijk recht en Burgerlijk procesrecht, RUN (Radboud Universiteit Nijmegen);
- Mr. B. Holthuis - De Jonge Peters Rummelink Advocaten, oud voorzitter LSA;
- Mr. F. Th. Kremer - directeur Stichting Personenschade Instituut van Verzekeraars (PIV); en
- Prof. mr. J. H. Nieuwenhuis - hoogleraar Burgerlijk recht RUL.

Informatie: 070-3789896, vermande.studiedagen@sdu.nl

Voor aankondiging PIV

18-03-2005, PIV-Jaarconferentie 2005, Met het oog op de toekomst(schade); samen naar een oplossing, Hotel-Congrescentrum Oud London, Zeist

Het PIV-Bulletin is een regelmatig verschijnende uitgave van de Stichting Personenschade Instituut van Verzekeraars. Niets uit deze uitgave mag worden overgenomen zonder uitdrukkelijke toestemming van de redactie.

Redactiesecretariaat
Mevrouw J.M. Polman, Stichting PIV
Postbus 93450
2509 AL Den Haag
Telefoon: 070 333 88 73
Telefax: 070 333 88 33
e-mail: piv@verzekeraars.nl
Website: www.stichtingpiv.nl
M.m.v. drs. P.J.M. van Steen, journalist
Creatie & realisatie: Artmark BNO, Rijswijk